

اسرار پزشکی
بیمار از شب

محمود غفاری

غفاری، محمود، ۱۳۵۶ هـ.ش.
 اسرار پزشکی نماز شب / نویسنده محمود غفاری - قم: نشر شهاب الدین ،
 ۱۳۸۴ هـ.ش.
 ۱۴۴ ص. - چاپ اول
 نمودار .
 کتابخانه . همچنین به صورت زیر نویس .
 نمایه .
 ۱. نماز شب ۲. پزشکی .

کلیه حقوق برای نویسنده محفوظ است

اسرار پزشکی نماز شب

- نویسنده: محمود غفاری
- ناشر: شهاب الدین
- نوبت چاپ: اول
- تاریخ چاپ: ۱۳۸۴ هـ.ش
- چاپخانه: گلها
- شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه
- قیمت: ۷۰۰ تومان
- شابک: ۸ - ۴۸ - ۸۳۴۶ - ۹۶۴

قم: پخش ملیکا - تلفن: ۷۷۳۱۵۳۹ - ۲۵۱

فهرست

مقدمه ۱۱

بخش اول

نماز شب در آیات و روایات.....	۱۳
آرامش شب.....	۱۵
پرورش مسلمانان بوسیله نماز شب.....	۱۶
آیاتی از قرآن کریم در مورد نماز شب.....	۱۶
احادیثی در فضیلت نماز شب.....	۱۷
برخی آثار و فواید نماز شب در روایات.....	۲۲
۱- اخلاق خوش.....	۲۲
۲- درمان بیماریها.....	۲۳
۳- سلامتی، تندرستی و راحتی بدن.....	۲۳
۴- طولانی شدن عمر.....	۲۳
۵- خوشبویی بدن.....	۲۴
۶- روشنی چشم.....	۲۴
۷- نورانیت و زیبایی چهره.....	۲۴
۸- نورانیت قلب.....	۲۶
۹- نورانیت منزل.....	۲۶
۱۰- افزایش رزق و روزی.....	۲۶
۱۱- ادای دین.....	۲۷
۱۲- جلوگیری از کارهای زشت و ناپسند.....	۲۷
۱۳- رفع مشکلات و گرفتاریها.....	۲۷
۱۴- نجات از عذاب دنیا.....	۲۸
۱۵- سلاحی در مقابل دشمن.....	۲۸

۲۹	..... علل محرومیت از نماز شب
۲۹	..... ۱- گناه
۲۹	..... ۲- دروغ
۲۹	..... ۳- پرخوری
۳۰	..... ۴- عجب
۳۱	..... کیفیت نماز شب
۳۲	..... بهترین زمان برای نماز شب
۳۲	..... مقدمات نماز شب
۳۴	..... جمع بندی و چکیده بخش اول

بخش دوم

۳۷	..... تحقیقات پزشکی در رابطه با نماز شب
۳۹	..... فصل اول: خواب
۳۹	..... اهمیت خواب در زندگی انسان
۴۱	..... فواید خواب
۴۱	..... ۱- راحتی و سلامتی بدن
۴۲	..... ۲- آسایش فکری و روانی
۴۳	..... ۳- کاهش فشار مشکلات زندگی
۴۳	..... ۴- درمان برخی بیماریها
۴۴	..... عوامل بوجود آورنده خواب
۴۶	..... انواع و مراحل خواب
۴۷	..... ۱- خواب آرام و معمولی (Orthodox sleep)
۴۸	..... ۲- خواب متناقض (Paradoxical sleep)
۴۸	..... زمان و مقدار خواب
۴۸	..... اهمیت خواب در هنگام شب و مدت زمان آن
۴۹	..... یکنواختی ساعت خواب
۴۹	..... بهترین وقت برای خواب
۵۱	..... بدترین وقت برای خواب
۵۲	..... فعل و انفعالات بدن موقع خواب

۵۳	تغییرات شیمیایی که در خواب سبک و آرام صورت می‌گیرد
۵۳	تغییرات حاصل بر وظایف غدد در موقع خواب
۵۴	آیا هنگام خواب طبیعی خطری وجود دارد؟! .....
۵۵	مضرات بی‌خوابی .....
۵۷	مضرات پر خوابی .....
۵۸	ساعت بیدار باش بدن .....
۵۹	علل بی‌خوابی .....
۶۰	آداب و چگونگی خوابیدن .....
۶۲	فواید پزشکی خوابیدن به دست راست .....
۶۳	مضرات پزشکی دَمر خوابیدن .....
۶۴	فواید سحر خیزی .....
۶۸	روایاهای دروغ .....
۶۹	جمع بندی و چکیده فصل اول .....
۷۲	نتیجه گیری .....
۷۳	فصل دوم: هورمون ملاتونین .....
۷۳	ملاتونین چیست؟ .....
۷۳	منشأ ملاتونین .....
۷۴	عامل و زمان ترشح هورمون ملاتونین .....
۷۶	ارتباط ملاتونین با دمای حرارت بدن .....
۷۶	تولید ملاتونین در مراحل مختلف عمر .....
۷۹	فری رادیکالها (Free radicals) .....
۸۰	«فری رادیکالها» عامل بیماریهای مختلف .....
۸۰	«فری رادیکالها» و مغز انسان .....
۸۱	وظایف هورمون ملاتونین .....
۸۳	تقویت دستگاه ایمنی بدن .....
۸۵	محافظت از سلولهای مغز .....
۸۵	محافظت از چشم .....
۸۶	محافظت از سلولهای بدن .....

۸۶	آزمایشهایی در مورد نقش ملاتونین در تقویت دستگاه ایمنی بدن
۸۷	محافظة از قلب
۸۸	عوامل کاهش ترشح هورمون ملاتونین
۸۸	عامل اول: پر خوری
۸۸	نهی از پر خوری در روایات
۸۹	پر خوری عامل بسیاری از بیماریها
۸۹	پر خوری از عمر انسان می کاهد
۹۱	پر خوری ترشح ملاتونین را کاهش می دهد
۹۱	پر خوری سبب پیری زود رس می شود
۹۲	فواید کم خوری
۹۳	کم خوری ابتلا به بیماریها را کاهش می دهد
۹۶	کم خوری ابتلا به سرطان را کاهش می دهد
۹۶	عامل دوم: تابش نور
۹۸	چگونگی ایجاد بالاترین حد طبیعی ملاتونین در بدن
۱۰۰	جمع بندی و چکیده فصل دوم
۱۰۲	نتیجه گیری
۱۰۵	فصل سوم: طهارت و وضو گرفتن برای نماز شب
۱۰۵	فلسفه پزشکی وضو
۱۰۶	وظایف پوست
۱۰۷	بهداشت پوست
۱۰۸	اثر اخلاقی و معنوی
۱۱۳	فصل چهارم: تأثیر روح و روان بر بدن
۱۱۹	نتیجه گیری
۱۲۱	نقش معنویت و آرامش روحی در شفای بیماریها
۱۲۷	فهرست ها

اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيٍّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

در معبد بزرگ هستی کسی که به عبادت هستی آفرین نپردازد از سنگ هم بی احساس تر است.^۱

بهترین مظهر عبادت و عبودیت نماز است. نماز چهره دین است و عمود آن. و آنان که در برابر عظمت خدای، رکوع و سجود نکنند، در برابر بندگانی مانند خورشید حقیرانه به خاک خواهند افتاد.

نماز دل را با صفا، اندیشه را زلال، امید را افزون، عشق را جهت دار، جهت را خدایی و زندگی را پاک از گناه و زشتی می سازد.^۲

قرآن کریم در میان نمازها به نماز نیمه شب اهمیت فراوانی داده است. نماز شب نور است، حضرت علی علیه السلام می فرماید: «ما ترک صلاة اللیل منذ سمعت قول النبی صلی الله علیه و آله: صلاة اللیل نور»؛ از آن زمان که این سخن پیامبر صلی الله علیه و آله را شنیدم که نماز شب نور است، نماز شب را ترک نکردم.^۳

نماز شب بهترین راه رسیدن به خدای متعال است، امام حسن عسکری علیه السلام می فرماید: «إن الوصول إلى الله عزوجل سفر لا یدرک الا بامتطاء

۱ و ۲. برگرفته از کتاب «قطعات»، حجة الاسلام والمسلمین جواد محدثی.

۳. میزان الحکمة: حدیث ۱۰۷۶۱.

اللیل؛ «رسیدن به خداوند متعال سفری است که جز با شب زنده داری پیموده نمی شود»^۱.

پس از این مقدمه تذکر سه نکته در مورد این کتاب لازم و ضروری به نظر می رسد:

۱ - عبادت اسرار و ابعاد مختلفی دارد؛ اما مهمترین راز عبادت طهارت ضمیر است، که انسان جانش را از هرچه غیر خداست پاک کند.

البته، فواید و آثار نماز شب منحصر به یک بُعد نیست بلکه فواید جسمی و مادی نیز در بر دارد حضرت علی علیه السلام می فرماید: «قیام اللیل مصحّة للبدن»؛ شب زنده داری، مایه سلامتی بدن است^۲.

۲ - در این کتاب سعی کرده ایم با استفاده از آنچه علم پزشکی امروزه به آن دست یافته، دلائلی علمی و طبّی برای فواید نماز شب که در روایات ذکر شده بیاوریم و از نگاه پزشکی پرده از اسرار آن برداریم.

۳ - خواننده گرامی در نظر داشته باشد که گرچه همه عبادات برای سلامتی بدن انسان مفیدند و همانگونه که روح او را پرورش می دهند، مایه تندرستی و سلامتی جسم هم می شوند؛ ولی اگر در انجام این عبادات منحصرأ قصد و نیت نماید که بهره مادی و جسمی از آنها ببرد قطعاً بر «اخلاص» که شرط اساسی پذیرش و به ثمر رسیدن اعمال عبادی است خدشه وارد ساخته و به منزله ضایع کردن آنها قلمداد می شود و از بُعد اصلی آن غافل بوده و به جنبه ظاهری و کم ارزش آن پرداخته است.

محمود غفاری - قم
۱۳۸۳/۱۱/۱۹

۱ - بحار الانوار: ۳۸۰/۷۵.

۲ - میزان الحکمة: حدیث ۱۰۷۶۰.

فهرست

- فهرست آیات
- فهرست روایات
- فهرست نمایه (فارسی - انگلیسی)
- فهرست منابع و مآخذ (عربی - فارسی)

فهرست آیات

متن آیه	سوره	آیه	صفحه
۱- ﴿وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ﴾	آل عمران	۱۷	۱۶
۲- ﴿يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ﴾	آل عمران	۱۰۶	۲۵
۳- ﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ...﴾	آل عمران	۱۹۰	۳۲
۴- ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدُ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ...﴾	اسراء	۷۹	۱۷
۵- ﴿إِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسُ أَمَنَةً مِّنْهُ﴾	انفال	۱۱	۴۶
۶- ﴿أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا آلِيلَ لِسَمْعِكُمْ فِيهِ...﴾	نمل	۸۶	۹۶
۷- ﴿إِنَّ الْخَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ الْخَسَنَاتِ﴾	هود	۱۱۴	۲۰
۸- ﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ...﴾	كهف	۱۱۰	۵۸
۹- ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَاجِدْ لِلَّهِ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ...﴾	روم	۲۴	۳۹
۱۰- ﴿اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا...﴾	زمر	۴۲	۵۴
۱۱- ﴿تَتَجَافَىٰ جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ...﴾	سجده	۱۷، ۱۶	۱۹
۱۲- ﴿يَا أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ قُلِ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا...﴾	مزل	۴-۱	۱۶
۱۳- ﴿إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً...﴾	مزل	۶	۱۷
۱۴- ﴿كَانُوا أَقْلِيًّا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ﴾	ذاریات	۱۷	۲۱
۱۵- ﴿وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ﴾	ذاریات	۱۸	۱۶
۱۶- ﴿وَسَيُخْرِجُ لِيْلًا طَرِيلاً﴾	انسان	۲۶	۲۱
۱۷- ﴿وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا...﴾	نبا	۱۱، ۱۰	۳۹

فهرست روایات

حضرت عیسیٰ علیہ السلام

- ۱- «طوبی للذين يتهجدون من الليل، أولئك الذين يرثون النور الدائم من أجل أنهم قاموا في ظلمة الليل» ۲۴

رسول خدا ﷺ

- ۲- «المهديّ طاووس أهل الجنة» ۶
- ۳- «أوصيك في نفسي بخصال فاحفظها ... عليك بصلوة الليل» ۱۷
- ۴- «خيركم من ... صلى بالليل والناس نيام» ۱۷
- ۵- «يا علي ثلاث كفارات، منها التهجد بالليل والناس نيام» ۲۰
- ۶- «أشرف أمتي حملة القرآن وأصحاب الليل» ۲۱
- ۷- «عليك بصلوة الليل» ۲۱
- ۸- «الركعتان في جوف الليل أحب إلي من الدنيا وما فيها» ۲۱
- ۹- «عليكم بصلوة الليل فإنّها .. مطردة الداء عن أجسادكم» ۲۳
- ۱۰- «صلاة الليل ... راحة الأبدان» ۲۳

- ۱۱ - «من كثرت صلاته بالليل حسن وجهه بالنهار» ..... ۲۵، ۱۱۱
- ۱۲ - «إنَّ العبد إذا تخلَّى بسيدته في جوف الليل المظلم و نأجاها أثبت الله النور في قلبه» ۲۶
- ۱۳ - «فإنَّ صلاة الليل منهاة عن الإثم» ۲۷
- ۱۴ - «صلاة الليل سلاح على الأعداء» ۲۸
- ۱۵ - «ان آخر الليل في التهجد احب إلى من أوله، لأن الله يقول ﴿و بالاسحار هم يستغفرون﴾» ۳۲
- ۱۶ - «النوم من أوّل النهار حُرْق، والقائلة نعمة والنوم بعد العصر حَق، و بين العشاءين يحرم الرزق» ۵۱
- ۱۷ - «اياكم و كثرة النوم، فإنَّ كثرة النوم يدع صاحبه فقيراً يوم القيامة» ۵۷
- ۱۸ - «اياكم و البطنة؛ فإنَّها مفسد للبدن، و مورثة للسقم و مكسلة عن العبادة» ۸۹
- ۱۹ - «من قلَّ طعمه صحَّ بطنه و صفا قلبه، و من كثر طعمه سقم بطنه و قسا قلبه» .. ۹۳
- ۲۰ - «لا يبيتن أحدكم و يده غمرة، فإنَّ فعل فأصابه لممٌ للشيطان فلا يلومن الآ نفسه» ۶۰
- ۲۱ - «اغسلوا صبيانكم من الغمر، فإنَّ الشيطان يشمُّ الغمر فيفرغ الصبي في رُقاده، و يتأذى بها الكاتبان» ۶۰
- ۲۲ - «من تطهَّر ثمَّ أوى الى فراشه بات و فراشه كمسجده» ۶۱
- ۲۳ - «ای مردم هیچ کس از شما نیست، مگر اینکه مشکلات و گرفتاریها همچون کمر بندی او را محاصره کرده است...» ۲۷
- ۲۴ - «گاه باشد که یکی از بندگان مؤمن من در عبادت من می کوشد و از بستر خود بر می خیزد...» ۳۰
- ۲۵ - به جبرئیل فرمود: مرا پند ده جبرئیل گفت: «یا محمد عش ما شئت فانك ميت، و احبب ما شئت فانك مفارقة، و اعمل ما شئت فانك ملاقيه، و اعلم ان شرف المؤمن صلوته بالليل، و عزه كفه عن اعراض الناس» ۱۸

امام علی علیه السلام

- ۲۶- «ما تركت صلاة الليل منذ سمعت قول النبي ﷺ: صلاة الليل نور»..... ۱۱
- ۲۷- «يا بني ألا أعلمك أربع خصال تستغني بها عن الطب؟.....» ۶۱
- ۲۸- «قيام الليل مصحّة للبدن»..... ۲۳، ۱۲
- ۲۹- «النوم بين العشاءين يورث الفقر والنوم قبل طلوع الشمس يورث الفقر»..... ۵۲
- ۳۰- «من خاف البيات قلّ نومه»..... ۶۰
- ۳۱- «المستقلّ النائم تكذّبه أحلامه»..... ۶۸
- ۳۲- «من أكثر المنام رأى الأحلام»..... ۶۸
- ۳۳- «آياك والبطنة، فمن لزّمها كثرت أسقامه»..... ۸۸
- ۳۴- «آياك وإدمان الشبع، فإنّه يهيج الأسقام ويشير العلل»..... ۸۸
- ۳۵- «لا يجتمع الصّحة والنهم»..... ۸۸
- ۳۶- «كثرة الأكل تُدَفِّرُ»..... ۸۹
- ۳۷- «قلّة الغذاء أكرم للنفس وأدوم للصّحة»..... ۹۲
- ۳۸- «من قلّ طعامه قلّت آلامه»..... ۹۲
- ۳۹- «من قلّ أكله صفا فكه»..... ۹۲
- ۴۰- «من اقتصر في أكله كثرت صحته و صلحت فكرته»..... ۹۳
- ۴۱- «لا تطمع في ثلاث مع ثلاث: في قيام الليل مع الإكثار من الطعام ولا نور الوجه مع النوم في الليل كلّ ولا في الأمان من الدنيا مع مصاحبة الفساق»..... ۹۲، ۲۹
- ۴۲- «خوابیدن چهار صورت دارد: پیامبران به پشت... مؤمن به دست راست... شاهان و شاهزادگان به دست چپ...»..... ۶۲
- ۴۳- «پیامبر خدا هرگاه، برای نماز شب برمی خاست نخست مسواک می کرد، و سپس نظری باسمان می افکند...»..... ۳۲
- ۴۴- «انت رجل قد قيدتك ذنوبك»..... ۲۹

۴۵- «آنگاه که خداوند می بیند قومی در گناهان زیاده روی کردند...» ۲۸

امام سجاده (ع)

۴۶- لما سئل ما بال المتجهدين بالليل من أحسن الناس وجهاً؟ قال: «لأنهم خلوا بالله

فكساهم الله من نوره» ..... ۲۵، ۶

۴۷- «... لا تنامن قبل طلوع الشمس فإنى أكرهه لك، إن الله يقسم في ذلك الوقت أرزاق

العباد، و على أيدينا يجريها» ۵۲

امام صادق (ع)

۴۸- «لا تدع قيام الليل فان المغبون من حرم قيام الليل» ۱۸

۴۹- «ثلاثة هم فخر المؤمن وزينة في الدنيا والاخرة، الصلوة في آخر الليل و بأسه مما فى

ايدى الناس و ولاية الامام من آل محمد» ۱۹

۵۰- «ما من حسنة الا و لها ثواب مبین فى القرآن، الا صلوة الليل، فان الله عز اسمه لم يبين

ثوابها لعظم خطرها، قال: (تجافى جنوبهم عن المضاجع يدعون ربهم خوفا و طمعا و مما

رزقناهم ينفقون) فلا تعلم نفس ما اخفى لهم من قرة اعين جزاء بما كانوا يعملون» ۱۹

۵۱- «ان من روح الله تعالى ثلاثة: التهجد بالليل و افطار الصائم، و لقاء الاخوان» ۲۰

۵۲- در تفسیر آیه (ان الحسنات يذهبن السيئات) «صلاة الليل تذهب بذنوب النهار» ۲۰

۵۳- در تفسیر آیه (كانوا قليلا من الليل ما يهجعون) «كانوا اقل الليالى تفوتهم لا يقومون

فيها» ۲۱

۵۴- «صلاة الليل تحسن الخلق» ۲۲

۵۵- «صلوة الليل تطيب الريح» ۲۴

۵۶- «صلاة الليل... تجلو البصر» ۲۴

۵۷- «صلاة الليل تحسن الوجه» ۲۵

- ۵۸- «صلاة الليل تُبَيِّضُ الوجه»..... ۱۱۱، ۲۵
- ۵۹- «إِنَّ البيوت التي يصلى فيها صلاة الليل تضيء لأهل السماء كما تضيء النجوم لأهل الأرض»..... ۲۸
- ۶۰- «صلاة الليل تجلب الرزق»..... ۲۶
- ۶۱- «صلاة الليل... تقضي الدين»..... ۲۷
- ۶۲- «الرجل ليكذب الكذبة ويحرم بها صلاة الليل فإذا حرم بها صلاة الليل حرم بها الرزق»..... ۲۹
- ۶۳- «كانوا يستغفرون الله في الوتر سبعين مرة في السحر»..... ۳۲
- ۶۴- «النوم راحة للجسد والنطق راحة للروح والسكوت راحة للعقل»..... ۴۱
- ۶۵- «بئس نمر خواب ندارند: کسی که در فکر ریختن خونی است، ثروتمندی که برای خود امانتداری پیدا نمی‌کند...»..... ۵۹

امام کاظم علیه السلام

- ۶۶- «لو أَنَّ النَّاسَ قَصَدُوا فِي الطَّعْمِ لَاعْتَدِلَتْ أَبْدَانُهُمْ»..... ۹۳

امام رضا علیه السلام

- ۶۷- در پاسخ به پرسش از تسبیح در آیه (وَسَبِّحْهُ لَيْلاً طَوِيلًا): «صلاة الليل»..... ۲۱
- ۶۸- «بر شما باد به نماز شب؛ هیچ بنده‌ای نیست که آخر شب بیدار شود...»..... ۲۳
- ۶۹- «إِنَّ النوم سلطان الدماغ، و هو قوام الجسد وقوته»..... ۳۹

امام حسن عسکری علیه السلام

- ۷۰- «إِنَّ الوصول إلى الله عز وجل سفر لا يدرك إلا بامتناء الليل»..... ۱۱

فهرست نمایه

احمد رضوان	۶۶	حرف آ
اختلالات روانی	۱۱۸، ۷۰، ۵۷	آب مروارید
اختلال دو قطبی	۱۱۴	۸۵، ۸۰، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴
اختلال و نوسان ضربان قلب	۵۵	آترواسکلروز
اخلاص	۳۴، ۱۶، ۱۵، ۱۲	۷۹، ۶۵
آذان صبح	۷۰، ۵۱	آدرنالین
اسپرما توزوئید	۱۱۹	۱۱۸، ۸۲
استخوان	۸۴، ۷۷	آرامش روحی
استخوان جناغ	۹۵، ۸۴	۱۲۱، ۱۲۰، ۱۱۷، ۱۰
استمناء	۶۳	آگرانولوسیت
اسکیزوفرنی	۱۱۴	۹۵
اسیدهای چرب	۸۱	آمریکا
اشعه فرابنفش	۱۰۶	۹۰، ۸۱
اضطراب و سوسه‌ای	۱۱۵	۹۱، ۹۹، ۱۱۵، ۱۱۷، ۱۲۱، ۱۲۳
اعتیاد به مواد الکلی	۱۲۰، ۱۱۴	آمفیزم
اعصاب	۱۰۸، ۶۵، ۴۶	۸۰
		آنتی ژن ها
		۹۵
		آنفارکتوس میوکارد
		۶۷
		آنفلوآنزا
		۱۳۵
		آیت الله جوادی آملی
		۵
		آیندرید کرینیک
		۴۵
		حرف ا
		ابی فیز
		۷۳
		اتم سفر
		۶۵

انستیتوی ملی بیماریهای کھولت	اعصاب پاراسمپاتیک ..... ۱۰۸، ۱۰۷
ویری ۱۲۳	اعصاب سمپاتیک ..... ۱۰۸، ۱۰۷
انفعالات شیمیایی ۱۲۴	اعضای تناسلی ۶۳
انگلستان ۱۱۷	افسردگی ..... ۵۷، ۷۰، ۱۱۴ الی ۱۲۱
اورژانس ۸۷	اکسایش ..... ۷۹، ۱۰۱
ایالات متحده آمریکا ..... ۱۱۷، ۱۲۳	اکسیژن ..... ۶۴، ۷۹، ۸۰، ۱۰۶، ۱۰۷
ایالت کارولینا ۱۲۳	الإعاقه المرضیة ۱۱۳
ایالت مریلاند ۱۱۵	التهاب شامگان ۸۷
ایمان ..... ۱۶، ۱۸، ۱۹، ۹۰	الکترونها ۸۱
۹۱، ۱۱۷، ۱۱۹ الی ۱۲۵، ۱۳۶	النعاس ۴۷
حرف ب	النوم الحالم المتناقض ۵۳
بارداری ..... ۴۳، ۷۴	النوم الهادی، التقليدی ۵۳
بافت ..... ۸۰، ۹۵، ۱۰۷، ۱۱۶	امام حسن علیہ السلام ۶۱
بافت استخوانی ۱۱۶	امام حسن عسکری علیہ السلام ..... ۱۱، ۱۳۴
باکتری ۸۵	امام رضا علیہ السلام ..... ۲۱، ۲۳، ۲۹
برنامه وراثتی ۷۹	امام سجاده علیہ السلام ..... ۶، ۲۵، ۵۹
بریتانیا ..... ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۵۵	امام صادق علیہ السلام ..... ۱۸ الی ۲۹
بطن چپ ۶۷	..... ۳۲، ۴۸، ۵۸، ۵۹
بوستن آمریکا ۱۱۷	امام علی علیہ السلام ..... ۲۹، ۶۰ الی ۶۲
بهداشت پوست ۱۰۷	..... ۶۸، ۸۸، ۹۲، ۹۳
بیکروگرم ..... ۷۵، ۷۸، ۹۸	امام کاظم علیہ السلام ۹۳
بیمارستان دیکنس ۱۱۷	املاح ۹۶
بیماری قند ۷۳	امواج آرام ..... ۴۸، ۶۹
بیماریهای داخلی ۷۳	امواج مغزی ..... ۴۸، ۵۵

حرف ج

جایزه نوبل	۴۲
جبرئیل	۱۸
جریم میتسئون	۴۲
جنون	۱۱۴، ۷۰، ۵۷
جنون جوانی	۱۱۴
جنین	۷۴، ۴۳
جوق	۶۵، ۶۴
جواد محدثی	۱۱
جیم هورن	۴۳
جربی ها	۱۰۷، ۹۶، ۸۴، ۶۰
جرت	۶۹، ۴۷، ۳۰
چشم	۶۲، ۴۸، ۴۷، ۳۴، ۳۲، ۲۸، ۲۴
.....	۱۰۴، ۱۰۳، ۱۰۰، ۹۶، ۸۵، ۸۰، ۷۴

حرف ح

حالت مرضی	۱۱۳
حش لاسه	۱۰۶
حمله قلبی	۶۷

حرف خ

خواب آرام و معمولی	۶۹، ۴۷
خواب آلودگی	۶۹، ۴۷
خواب سبک	۶۹، ۵۳، ۴۷
خواب عمیق	۴۳، ۴۲
.....	۶۹، ۵۳، ۵۰، ۴۸، ۴۷، ۴۶، ۴۴

بیماریهای ریوی ..... ۱۰۲، ۱۰۱، ۸۰

حرف پ

پارادوکسی کال	۶۹
پارنوئید	۱۱۴
پر خوری	۱۰، ۸
.....	۱۰۱، ۹۲، ۸۹، ۸۸، ۳۴، ۳۰، ۲۹
پرفسور اوزولد	۵۰
پرفسور رایتز	۹۶، ۸۶، ۸۳، ۸۱
پرفسور والفورد	۹۵، ۹۴، ۹۳
پروتئین	۱۰۱، ۹۵، ۹۰، ۷۹، ۷۷، ۵۳
پوست	۱۰۷، ۷۹، ۷۱، ۶۵، ۱۰۴، ۱۰۷
پوکی استخوان	۱۲۰، ۱۱۶
پیامبر ﷺ	۱۱۶، ۱۱، ۱۰، ۲۳، ۲۱، ۳۰
.....	۶۲، ۳۴، ۳۲

پیری زودرس ..... ۱۰۲، ۱۰۱، ۹۱، ۸۰، ۷۹

حرف ت

تابش نور	۱۰۱، ۹۸، ۹۷، ۹۶، ۸۸
تالاموس	۸۳، ۷۳
تستوسترون	۷۷
تصلب شرایین	۷۹، ۶۵
تغییرات شیمیایی	۵۳
تنفس	۱۱۷، ۱۰۶، ۶۳
تنگی نفس	۱۲۰، ۸۸، ۶۳، ۵۵
توهم	۵۷

دکتر ماک کیز.....	۹۱	خواب متناقض.....	۶۹، ۴۸، ۴۷
دکتر متاک کای.....	۹۰	خیال.....	۱۱۴، ۵۷، ۳۱
دکتر محمد حسین ضیائی بیگدلی.....	۴۱، ۴۵، ۴۲	خیالباقی.....	۵۷

حرف د

دکتر ولید احمد فتیحی.....	۷۳	دائرة المعارف.....	۴۱
دکتر هیربرت بنسون.....	۱۲۴، ۱۱۷	دانشکده عقل و جسم.....	۱۱۷
دمای حرارت.....	۱۰۸، ۱۰۶، ۷۶، ۵۵، ۴۸	دانشگاه ادنبره.....	۵۵، ۵۰، ۴۲
دمدمی مزاجی.....	۱۱۴	دانشگاه تکزاس آمریکا.....	۸۱
دَمَر خوابیدن.....	۷۱، ۶۳، ۶۲	دانشگاه جون هوبکیتز بالتیمور.....	۱۱۵
دنیای اسلام.....	۹۴	دانشگاه کالیفورنیا.....	۱۲۵، ۹۳
دنیای غرب.....	۹۴	دانشگاه کورنل آمریکا.....	۹۱، ۹۰

حرف ر

رَجم.....	۴۳	دانشگاه لومالندا.....	۱۲۴
رگ های اکلیلی.....	۶۷	دانشگاه هاروارد.....	۱۱۳
روانشناس.....	۱۱۹، ۹۹، ۵۶، ۵۵، ۴۳، ۴۲	درجه سانتیگراد.....	۷۶
روده بزرگ.....	۱۰۰، ۷۴	درد مفاصل.....	۷۰، ۵۷
رؤیا.....	۶۸، ۶۷	دریچه های قلب.....	۷۹، ۶۵

حرف ص

سازمان جهانی بهداشت.....	۱۱۳	دکتر ابراهیم راوی.....	۶۴
سازمان جهانی بهداشت روانی.....	۱۱۶	دکتر توماس اوکسمن.....	۱۲۲، ۱۲۰
سازمان ملی مبارزه با تخلفات پزشکی.....	۱۲۵	دکتر جاروس.....	۱۲۴
سزیها.....	۹۶	دکتر دیوید مایکلسون.....	۱۱۶
سحرخیز.....	۳۰، ۶	دکتر شاپیرو.....	۵۵، ۴۹، ۴۲
.....	۱۰۳، ۱۰۲، ۹۹، ۹۲، ۷۱، ۶۵، ۶۴	دکتر لارسون.....	۱۲۰
.....		دکتر لوین.....	۱۲۰

سرخرگ	۷۹، ۶۵	حرف ع
سرطان ۷۹، ۸۰، ۸۲، ۸۶، ۹۵، ۹۶، ۱۰۱		عامل شیمیایی ۴۵
سکته قلبی	۷۱، ۶۸، ۶۷، ۵۵	عامل عصبی ۴۵
سکته قلبی MI	۶۷	عامل فیزیکی ۴۴
سکته مغزی	۵۵	عُجب ۳۴، ۳۰
سلول نگهبان	۷۰، ۵۹، ۵۸	عدسی ۸۵
سلولهای بنیادی	۸۴	عرق ۱۰۷، ۱۰۶
سلولهای سرطانی	۹۵	عضله قلب ۱۲۴
سمیر اسماعیل	۸۹	عقیم شدن ۱۲۰، ۱۱۸
سندرم	۱۲۰، ۱۱۸	علامه مجلسی ۵۲، ۵۱
سوخت و ساز سلولها	۴۱	عوارض پیش قاعدگی ۱۲۰
سویس	۸۶	عوامل بیماری زا ۹۶، ۸۹، ۸۵
سهل العلاج	۱۱۷	عوامل حیاتی ۹۶
سیروتونین	۹۷	حرف غ
حرف ش		غدد تناسلی ۸۳
شبکیه چشم	۱۰۰، ۷۶	غده پینه آل ۱۰۰، ۸۴، ۷۶، ۷۴، ۷۳
شش	۶۲	غده تیموس ۹۵، ۸۴
شعائر دینی	۱۲۳، ۱۲۲	غده صنوبری ۷۳
شیزوفرنی	۱۲۰، ۱۱۴	غده فوق کلیه ۱۱۸، ۸۲
شیطان	۶۰	غده هیپوفیز ۸۳، ۷۷
حرف ط		حرف ف
طبابت	۶۱	فرائض ۱۰۶
طلوع فجر	۷۰، ۶۹، ۶۴، ۵۲، ۵۱	فرانسیس کریک ۴۲
طهارت ۱۰۵، ۱۰۲، ۶۱، ۳۷، ۱۲، ۵		فری رادیکال ۸۰، ۷۹، ۷۸

حرف ل

فشار خون.....	۸۴، ۶۷
لا علاج.....	۱۱۷، ۱۲۴، ۱۲۲، ۱۱۸، ۱۱۶، ۸۷
لگن.....	۱۲۳، ۱۱۶
لماسترونی.....	۸۴
لنفوسیت.....	۹۵، ۸۵، ۸۴
لنفوسیت T.....	۹۵، ۸۵، ۸۴
لوله های اسپرم ساز.....	۷۷
فیزیولوژی.....	۱۲۴، ۱۲۲، ۷۲

حرف ق

قرن بیستم.....	۹۴، ۹۳
قفه سینه.....	۶۳

حرف م

قند خون.....	۷۳، ۷۱، ۶۶
قیلوله.....	۶۹، ۵۰
ماده ژنتیکی.....	۷۹

حرف ک

کاناتونیک.....	۱۱۴
کاناتونی.....	۱۱۴
کالری.....	۹۴
کبد.....	۶۳
کپسول چشم.....	۸۵
کشورهای پیشرفته.....	۹۱
کلسترول LDL.....	۱۱۶، ۸۴
کم خونی.....	۱۰۷
کوننی.....	۸۴
ماکروفاژ.....	۹۵
مالیخولیا.....	۱۱۴
ماهیچه قلب.....	۶۷
متابولیسم.....	۱۰۴، ۱۰۱، ۷۹، ۴۱
مجرای تنفسی.....	۵۵
مرکز ملی بهداشت آمریکا.....	۱۲۱
مرگ و میر.....	۹۹، ۵۵
مزم.....	۱۲۴، ۱۱۴
مستحب.....	۵۱
مسمومیت.....	۱۰۷
مفر استخوان.....	۸۵، ۸۴
مکانیسم ایمنی.....	۱۰۱، ۹۵
مکانیسم دفاعی.....	۱۰۴، ۹۴، ۸۵، ۸۴، ۸۳
ملاتونین.....	۱۰۴ الی ۷۳
ملکوت.....	۱۲۰، ۳۳، ۱۸

حرف گ

گاز ازون.....	۷۱، ۶۵، ۶۴
گرانولوسیت.....	۹۵
گلبولهای سفید.....	۹۵، ۸۴
گلوکوتائون.....	۸۳

ملکول پروتئینی	۹۵	حرف و
مننژیت	۸۷	وضو ۲۷، ۶۱، ۶۴، ۷۰، ۱۰۵، ۱۰۹ الی
مورتون شاترمان	۴۳	وهم
موش	۹۱، ۹۰، ۸۷، ۸۶	ویتامین D
مونوسیت	۹۵، ۸۵	ویتامین E
مونوسیت های بالغ	۸۵	ویروس
میانگین	۱۰۰، ۷۴، ۵۵	حرف ه
میکروب	۶۰	هابنولا
میکروگرم	۱۰۸، ۱۰۶، ۱۰۵، ۸۴، ۸۲	هذیان
میلی متر جیوه	۶۶	هورمون پرولاکتین
	۱۲۲	هورمون جنسی
حرف ن		هورمون دستگاه های تناسلی
ناخود آگاه	۵۸، ۴۱	هورمون رشد
ناقله	۳۵، ۳۴، ۳۱، ۱۷	هورمون کورتیزول
نای	۹۵، ۸۴	همگامی اجتماعی
نایژه	۸۰	هیفرنیک
نشریه تایم	۱۲۱	حرف ی
نشریه لانست	۹۶، ۶۷	یوتیو
نظافت	۱۰۵	
نعاس	۶۹، ۴۶	
نقاقت	۱۲۳	
نمودار	۸۷، ۷۸، ۷۵، ۴۰	
نوف بکالی	۳۳	Adrenal gland..... 83
نیریس دی	۶۷	Benson..... 123

***